

ՎԵՐԱԳԱՅԸ ՀԱՎԱՏԻՍ

1863 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 24

ՍԱԼԸ

ՆՈՒՄԵՐՈ 60

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԽԱՐԻՃԻՅԷ

(59 ունճու Վարդապետ պապիկէ :)

Պատահական կերպով թատերադրան, շիմ-
տիյէ գատար իթիրաֆընա միւլաֆադաթ
իթմէյէն տեղեկութիւնէ, պունչարը թատերի
իթիրաֆընա նիյէթինտէ՞ մի պունչունուր : Կէ-
լէլիմ Վիեննա մուսկէտէսինին խելֆ վէ
խաթար հայինտէ պունչունան ճիշէթլէրինէ :
Իշթէ ճիւղլէտէն միւսիմ մէսէլէլէր, պուն-
չարտան տուլլը մէյտանա չըգար : Իմբէրա-
թօր՝ յափօլէօնուն, պունչար հազգընտա տէր
մէկան իթմէք իսթէտիյի թէքլիֆաթ, նէ՞մա-
հիյէթտէ տիր, վէ նէ՞ Խոլտա օլաճադ տըր,
վէ ալէլ խոլտա, տեղեկութիւնէ քսէրիթա-
րաֆընտան պու թէքլիֆաթ դապուլ գըլը-
նուր խէ, սիլա՞հ իլէ մի իճրա իթտիրէլէճէր
տիր :

Սպանիա մասալիհինի միւլաքէրէ իթմէք
իւզրէ, Մուստիա վէ Գրանսա վէ Բուսիա
վէ Բուսիա վէ Ինկիլթէրրա հիւքմտարլարը,
վէ Խաթաթ միւրախապարը, 1823 սէնէ-
սի, Վէրօնատա իճթիմա իյլէտիքլէրինտէն,
զիքր օլունան տէօրթ տեղեկթ, վէրտիքլէրի
գարարը, Ինկիլթէրրանն բթթէսթօլարընա
պագմադըզըն, սիլահ գուլլիթիլէ իճրա իթ-
տիրմիլէրիտի :

Հիմաթի Գօնկրէտէ տախի, իսթիլաֆ
վուգուլի թագաթիւնտէ, պունչուն կիպի մի՞
օլաճադ տըր :

Ինկիլթէրրա տեղեկթի, Իմբէրաթօր հազ-
րէթլէրի թարաֆընտան տէր մէկան գըլընան
թէքլիֆ իւղէրինէ, հէր նէ սուրէթլէ օլուր
խէ օլուն, պիր գարար իթթիխազ իթմէզ-
տէն էլվէլ, պու մատտէլէրին քեաֆֆէսի
հազգընտա գանաթ վէրէճէք սուրէթտէ ի-
զահաթ իսթիհսալինէ միւսթիմաճ տըր :

Ինկիլթէրրա տեղեկթի, Լիւրօփանն ասայի-
չինէ սէպէպ օլաճադ սուրէթտէ, թէսթիյէլէ-
րինէ վուսուլ միւսթին օլան դարարլաշմիշ մատ-
տէլէր հազգընտա, կէրէք Գրանսա վէ կէ-
րէք սայիր տեղեկթլէլ իլէ, մուխապէրաթը
տիփլօմաթիգիյէ թարիգիլէ միւլաքէրա-
թէ կիրիշմէյէ հազըր տըր :

Մագսէտի թային օլունմագսըզըն, պու-
թիւն Լիւրօփա խարթասըն իսթիխապ իլէ ազտ
օլունաճադ ճէմիյէթ ազալընը նիֆա, վէ Խա-
թաթ թէսթիւնինէ իգթիտարը օլամայաճադ
պիր թագըմ իւթտ վէ մագսաթի թահրէք
իտէճէք սուրէթտէ, հիւքմտարլարտան, վէ
Խաթաթ միւրախապարտան միւրէքէպ պիր
Գօնկրէ ազալինտէ, Ինկիլթէրրա տեղեկթի
էմիլիյէթտէն ղէյտաթ խելֆ վէ խաթար հիսս
իթմէքտէ տիր :

Իմբէրաթօր հազրէթլէրինն պէօյլէ պիր
մէճլիտտէ, էֆքեարը իթիտալ վէ հազգա-
նիյէթ իպրազ իտէճէյի հազգընտա, Ին-
կիլթէրրա տեղեկթիւնն շէքր ու շիւպհէտէ
պուլունմալընա պիր սէպէպ Խոլտըր : Միւ-
չարալէ յհին մաթլէպի, Լիւրօփա ասայիչինէ
քէֆալէթ թէտարիքինտէն իպարէթ օլտու-
ղունա իթիմատըմըզ օլուպ, ֆագաթ մէսէ-
լէ, պու մագսէտէ նաճըլ Խապապ իլէ վասըլ
օլմագ լաղըմ՝ կէլէճէյինն պիլինմէսինտէ
տիր :

Իշ պու թահրիթաթըն Մէսիէօ Տրուէն
տը Լիւիսէ գրաթթլէ, պիր սուրէթիւնն ի-
թասընա մէմուրսունուզ :

1863, 12 թիւրինի սանի : Մագսէլէ Խոլտ
ԲԵՍՍԸ

(59 ունճու Վարդապետ պապիկէ :)

Վէ ատէմի էմիլիյէթի միւթէգապիլէտէն
իլէրի կէլէն հարպ թէտարիքիաթը քիւլ-

լիյեանին, Լվրօփա միլէթլէրինէ եւլթլէթ-տիյի եւլթլէն խաֆիֆլէթ մէտիլմիւտինտէն, ըսլաճաթ իջուն եւնի թէճրիպլէրէ էլվուր-մաքսըզն, ֆերաղէթ իտէճէ քմիյիզ”:

Լվրօփանն ասայիշինի պօզան, վէ հա-խօտ գօրգուտան պաշլըճա մէսէլէլէր, պուն-լարտան իպարէթ ծլտուղունտա շիւպչէ հօգ տըր. ֆադաթ Խնկիլթէրրա տէվլէթիննէն էֆթիարնա կէօրէ, պալտտէ պէյան օլու-նան քեաֆֆէի մէսէլէլէրին քիւնճիւնտէ պիր մէսէլէ տաճա օլուպ, պու տախի Լվրօփա Տիւրքմարլարնտան պիր ումու.մի Գօնկրէ ազտը, նիզա թաճթընտա պուլունան տիւրլիւ տիւրլիւ մէսէլէլէրի սուլճ թարիգի իլէ ճալլ իթմէտի միւմբիւնլի օլուպ օլմատըղը մէսէ-լէտի տիր: Իշթէ հէր տէվլէթճէ այրըճա վէտըգաթ իլէ, միւլաճազասը փէք ըզըմօ-լան ասըլ մէսէլէ տախի պուտուր: Խնկիլ-թէրրա տէվլէթիննէն էֆթիարնա կէօրէ, քէնտիսինճէ պիր գարար իթթ իխաղէնի միւ-թէլլէմ օլաճազ պիր միւլաճաղոյի միւհիմ-մէ վար տըր. շէօյլէ քի 1619 սէնէսինտէն 1649 սէնէսինէ գատար, Լլամանեանն իա-րապիլէթիննի մուճիպ օլան մուհարէպլէտէն, վէ Լվրօփանն 1793 սէնէսինտէն 1815 սէ-նէսիննէ գատար, տիւլար օլտուղու պիր տիւ-ղիւ միւճատէլէլէրտէն սօնրա, պիր Գօնկրէ վասըթասըլըլա թագսիմի արազի վէ թալինի հուգուգ գապիլ իտի. չիւնքիւ միլէթլէր, ճէնկլէրտէն, վէ մուհարէպլէրին աղըր եիւթինտէն եօրուլմուշ. օլտուղու կիպի, Գօնկրէտէ թօփլանմըլ օլան տէվլէթլէր ճալ վէ մաճալլէրի հիւքմիւնճէ, իթթիսաղ իյ-լէտիլլէրի գարար վէ նիզամը իճրա իթտիր-մէք սէպէպլէրիննէ մալիք իտի:

Պաթիթի կէլէճէ+ Կէֆա:

ՊԻՐԱՆՍԱ. Փարիստէն պու այլն Կէնտէ կէլէն պիր թէլէղրաֆնամէ մէալիննէ նազա-րէն Խմբէրաթօր քէնտիսիննէ Սէնաթօ թա-րաֆընտան թագսիմ օլունան արիլլէյի ալաղ էյլէմըլ տիր:

Պունուն մէալինտէ՝ խարիճէն վէ տախի-լէն արղուլարըն թէպքին վէ թէսփիյէտի միւ-րատընտա պուլունտուղու, վէ հէր ճալտէ Փրանսանն մուհաֆազայի նամուսու մաթ-լուպ օլտուղու պէյան գըլընտըղընտան, վէ սապըգ զէմանլարըն պաթըլ իտաաալարընը մաճվ իթմէյէ միւսաատէտի պուլունան պէյիւք տասըր գապուլ օլունտուղունտան տուլըլ, Խմբէրաթօր թէլէքքիւր իյլէմըլ, վէ պու պապտէ, “պէյիւք մազսէտիմիլլէն ճա-սըլ օլմասընա պէրապլէրճէ զայրէթ իտէլիմ, վէ միւլթիւլաթէ զալէպէ իյլէյէլիմ” տէմըլ տիր:

—Գօթէնճախտան Գսիտմըր 16 թարի-խի իլէ կէլէն թէլէղրաֆնամէ մէալիննէ նազա-րէն, Հուէա գրալը պիզաթ Տանիմարգանն իմատընա կէլմէյէ գարար վիրմիշ տիր:

Սօն խապէրլէրէ կէօրէ, Լլամանեա աթէ-րի հէնուգ Տուգալըգալարա կիրմէյիպ, հու-տուտա կէլմիլլէք տիր:

—Խնկիլիզ տէվլէթի, Լլաման մէճլիսիննէ պիր միւլթէքքիւրէ կէօնտէրիպ, փէք աճէլէ իթմէլլէրիննի մաթլուպ իթմիշ տիր:

—Վարշաւտան մաճը ճալըն ալաֆրանկայ 15 թարիի իլէ ալընան ճալաթիսլէրէ նա-զարէն, Դէնէրալ Պէրկ, օրատա պուլու-նան պիւթիւն Գաթօլիկ բուհապանլարընն, մէքթէպլէրիննէն, վէ խասթախանէլլէրինն իրատլարընա եիւզտէ 12 վէրկի պրազմըլ տըր, շու սէպէպ իլէ քի Գաթօլիկ բուհ-պանլարը մէմլէթիւն ասայիշի իջուն Բու-իալըլարա եարտըլ իթմէմիլլէր տիր:

Չաս նամ զազէթանն նէշի մէքս օլուն-մուշ տուր: Իիթթրուքի, Դաթօլա, վէ Գօմքի, Դէնէրալ Պէրկին էմրի իլէ այլն Կինճի կիւնիւ Սօնլուքիտէ ասըլըլ տըրլար: Սթօպիքայա եազըն պիր մաճալտէ բէյիսի ինթիլալտէն Ուէմպէլօ, այլն 11ինճի կիւ-նիւնտէ Բուսիալըլարա զալէպէ իթմիշ տիր:

ԻՌՆԱՆ. Լլաֆրանկա Իսկա մքեր 13ին-ճի կիւնիւ, Լլթինա պէլտէսինտէ վէ ճիվար-

լարննա ֆէսատ զուհուր իծմիշ տիր: Լս-
կի բօլիս մէմուրլարննա մէ միլէթ աս-
կերէրինտէն պիր թագըմէհլէ ֆէսատ ճէմ
օլուպ սօգազլարը տօլաշարագ, Գրալըմըզ
չօգ հաշարն, Վիւքէլսը իսթէմէյիզ,
Պուլիարիսի թանըմայըզ, սիւհաս տալսան
ա'հալի, պազըրըլար: Լաքին հիւքիւմէթ
թարաֆընտան վաֆիր ասքէր հէթիշիպ,
պուշլարը տաղըթմըշ, վէ չօղունու թու-
թուպ քիսիսի մահպէսէ, քիմիսիտէ կէմիյէ
աթմըշար տըր:

— Եւտի ատալարըն թերքինտէն էվէլէ,
Գօրֆու իսթիհքեմլարը երգըլաճագ արը:
Պունուն իչուն պու տալարըն ահալիսի կէ-
րէյի կիպի գապարմագտա տըր, վէ գալէ-
լէրին հէտմ օլունաճաղըն իշիթաիքտէ
ճիւմլէսի աթէշ քէսիլմէքտէ տիրէր:

Ինկիլիզ ամիրալը կէմիտէ Գրալա պիր
պէօյիւք պալօ վէրմիշ տիր:

ՀԱՎԱՍՏԻՍԱԹԸ ՄԻԼԼԻՅԵ

Միւթէվէֆա Պարութճու պաշը սատէթ-
լու Տատեան Պօղոս պէյի ճէնպէսի, կէ-
չէն Ճումա կիւնիւ Ղալաթատաքի Սուրը
Գլիգոր Լուսաուրիչ քիլիսէսինտէն Ենի
Գալուտաքի քիլիսէյէ նագլ օլունմուշ օ-
լունտուղու, պունտան էվէլ չըգան Վարա-
գամըզտա զիքը վէ պէյան իծմիշ իտիք:

Պու բազար կիւնիւ տախի, միւթէվէֆայի
մումայիլէյսին ճէնագէսինի, քիլիսէի մէզ-
պուրտէն գալտըրըլպ, եինէ ֆէվզ էլ ատէ
զինէթ վէ իշթիրամ իլէ, փաթրիքսանէ
քիլիսէսինէ կէօթիւրիւլիշ, վէ էվէլճէ օ-
րտա հաֆր վէ թէհիյէ գըլընմըշ օլան գա-
պրինէ տէֆն օլունմուշ տուր:

Միւթէվէֆայի մումայիլէյսին, հիյնի հա-
յաթընտա, միլէթինէ, վէ սայիր միլէթտէն
չօղլարընա կէօսթէրտիյի էյիլիլէրի պէյա-
նէ հաճէթ օլմայըզ ճէնագէսինտէ պէրապէր-
ճէ պունունա ճէմիյէթի քէսիքէ տախի, պու-

պապտէ պիր տէլիլի գալի պունունտուղու
աշիքեար տըր:

Վէլհասըլ միւթէվէֆայի մումայիլէյսին
վուգուլի վէֆաթի, պիհագգին հէրքէսի տէր-
եսյի հուզն վէ մաթէմէ միւթաղըրագ իծ-
միշ տիր:

Միւթէվէֆա Պարութճու պաշը սատէթ-
լու Տատեան Պօղոս Պէյ, 1796 սէնէսինտէ
տօլմուշ, վէ 1863 սէնէսի Գլիգորին 19
ունտա, 67 եաշընտա վէֆաթ իծմիշ տիր:

— Պիր միւտէթտէն պէրի, Տէրսա-
տէթտէ պունունա Օլէյթուն միւրախիսա-
լարը իլէ Տ. Մովսէս բարա ճումա կիւնիւ
Տէրալիյէտէն վէթանլարը ճանիպինէ հա-
րաքէթ իծմիշ տիրէր:

ՀԱՎԱՍՏԻՍԱԹԸ ՄԻԹԵՆԵՎՎԻՅԵ

Կէչէնտէ Պօգօլ նամ պիր Բուսիա դօր-
վէթի. պօղազ իչինտէն կէչլպ Լիգօլսյէ վէ
կիծմիշ օլտուղու, վէ պու կէֆտէ զըրհը
ֆրգաթինլէրէ գալլանաճագ գալըն տէմիր
թահթալար պունունտուղու մումախարէն
խապէր ալընարագ, Պապը Ելի թարաֆըն-
տան Բուսիա սէֆարէթինէ շիտէթլի պիր
միւզէքքէրէ կէօնտէրիլմիշ օլտուղու Լէվըթ
էրըլա տէրճ իտէօր:

Թայմըզ նամ Ինկիլիզ զազէթաընըն,
Վարշավտա պունունա մումապիրինին, 24
սաաթ զարֆընտա, Վարշավտան վէ պիւթիւն
Լէհ իւլքեաընտան տըշարը չըգամաը իչուն,
Ժէնէրալ Պէրկ թարաֆընտան էմրի մախ-
սուս կէօնտէրիլմիշ օլտուղու կէչէն հաֆ-
թատաքի Վարագամըզտա տէրճ իծմիշ իտիք:
Պու տէֆա մումապիրի մէրգումուն, պու
պապտէ Բէթրօպուրդտան հաղմըշ օլտուղու
պիր մէքթուպունու տախի թէրճիւմէ իտէ-
րիզ:

Պիր սապահ ճէնուզ գարանըզ իքէն,
պիր գապզէ թահթայա վուրուլուշու սէսին-
տէն ուլանըզ, Գրանըզ լիսանըլէ շու քէ-

լամբարը իշխեցին:

«Մ. Ք. Ետեքսինիզ գալգընը, սիզիպիհոն-
զուր էթմեմ իչուն բէք մահգընում, ֆա-
գաթ ալաֆրանկա 7 իյի չէրեկ կէչէրէք, գա-
րա վարօրուն մէնգիլճանէսինտէ պուլունմագ
իւզրէ մախսուս էմր ալթընտալըմ. պէնիտէ
շիմաի եաթաղըմտան գալտըրտըլար»:

«Ի. Ե. Եյի ամմա տաճա գարանըգտըր,
քիպրիթիմտէ եօգ, վէ գարա վարօրուն տախի
սաաթ սէքիզ պուլունգտա չքգար», տէյու
ճէվապ վէրտիմ: «Պանա օլան էմրլէրի թէ-
մամը իլէ իճրայէ մէճպուրում, վէ կէճ
պիլէ գալմըլըլ», տէյու թէքրար վէ իպ-
րամ իլլէտի:

Պու առամ խմբերաթօրուն խասսա ասա-
քիբինտէն պիր զապիթ իտի, քի պազէն
խըտմէթի առքերիյէսինտէն խարիճ իշլէ-
տէ տախի պուլունուր իտի: «Սիզի պու սու-
րէթլէ թաճիզ իթտիյիմէ մահգընում, ֆա-
գաթ նէ չարէ, էլիմաէն նէ կէլէր. րէճա է-
տէրիմ նէ գատար չարուգ կիյինէ պիլիբսէ-
նիզ կիյինիպ պէնիմլէ պէրապէր կէլէսինիզ,
պէն գափունուրը միւհիւրլէրիմ, վէ չէր շէյ
թէքմիւրում», տէտի: Վայ նի՜չին գարունմու
միւհիւրլէյէճէքսինիզ», տէյու սիվալ իյ-
լէտիմ, շու ֆիքր իլէ քիաճապա Ռուսլարըն,
ըպաճաթը տախիլիյէտէն թանրտըզլարը,
վէ Վէլիլէրին տախի, հիւքիւմէթիմիլիյէյէ
մախսուս պիլտիբլէրի մէվատտէ տալիբ, եա-
նըմտա պուլունան քեաղըտլար իւզէրինէ
շիւպէզ վէրմի՜շմիյիմ: «Մէմուր տէտի քի,
«եալընըլ սիզէն էչեանըզըն մուհաֆտըլաթը
իչունտըր, սօնկրա պէն կէրի տէօնիւպ էչ-
եանըզը Բէթրօպուրղա կէօնտէրէճէյիմ»:
«Պէն էչեալարըմը պէրապէր ալմագսըզըն,
Բէթրօպուրղա կիտէմէմ» տէտիմ: «Եչեանը
թօրլամագ իչուն սանա պէքլէրսէմ կէճ գա-
լըրըմ, էյէր մութլագա ալաճագսան սանա
եարալըմ իտէրիմ», տէտիքաէ, պէրապէր
պաղաթըրգ րասթ կէլէ աճէլէթէն էչեալարըմը
թօրպլըպ սանաղա գօտուգ, տըլարը չքգ-
տըլըմտա «սաաթընըզը, վէ պիրագտա քեա-

ղըտ ունութտունուզ, էյէր տաճա շէյ գալ-
մըլ իսէ, սօնրա կէօնտէրիբիմ, էլիւքի
պիր տաղիպա կէչիւմէլիյիզ» տէտի: «Պէն
տախի, Վլարշալըն մուհասէրէի հալիտէ, է-
պէտի վէտա իլէ պրըլարըզմտա, զիքրի մախ-
սուս օլմագ իւզրէ գանաիլիմի գըրտըմ, վէ
աշաղա էնտիք. սօգագտա պիզիմ իչուն պիր
արապա պէքլէյօրուտու, արապանըն իչլէնէ
կիրտիք, վէ գըլըճըլ, վէ իւնիւֆօրմալը պիր
ատամտախի պիզիմիլէ պէրապէր արապալա
կիրտի: Մէնգիլեանէտէ, գըլափուլըմ, րէ-
ֆիգիմ, թաթարըմ, վէ համիմ պուլունան մէ-
մուրէրէյի գաճմէթլէրտէն պէնի դուրթարտը
եօլ թէգքէրէմի չըգարթտը, վէ էչեալարըմը
աախի գայտէթտիրտի: Երապամըզտա պուլուն-
ան զապիթ տախի պու պապտէ թէք տուր-
մայըլ, թէգքէրէ խանէյէ կիրիպ չըգտըլըմ-
տա պէնի կէօզէթլէր իտի: Վէլլասըլ գամ-
բանա վուրուլտու, վէ գարա վարօրունա կիթ-
տիյիմ վագըթ, իլք մէմուրում, պանա մէճ-
պուրի վէրտիյի սըգընթըլընը իչուն, էրգիւր
տիլէյէրէք, օթուրաճագ եէրիմի տախի կէօս-
թէրտի: Մէմուրի մէրգումէ, սըքարըլ օլուն-
մուլ օլան շու մէմուրիյէթի զայրը մագու-
լէսինի, նէզսքէթլէ իճրա իլլէտիյի իչուն,
թէչէքքիւր իտէրիմ: Մէմուրի մէրգում
բասթօրթումու պանա վէրիպ, վէտալաշուպ,
վարօր չըգարագ պու վէճճիլէ պիրի պիրի-
միզտէն սյըրլարագ, Բէթրօպուրղա տախիլ
օլտում»:

Թահլէլալէ Բէթրալէ վէ Լահալէ ճէպիլիլէն
Ֆիյալէ:

- 60 00 Թահլէլալէ միթագէ
52 35 Մուգատտէմ չըգարըլան Լաճամ
54 00 Մուախխարէն չըգարըլան Լաճամ